

Toetssteen der ware en valse genade

Th. Van der Groe

33. H.C. Zondag 28, Zondag 29 & Zondag 30 - Van het heilig Avondmaal

Vr.75. Hoe wordt gij in het Heilig Avondmaal vermaand en verzekerd dat gij aan de enige offerande van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al Zijn goed gemeenschap hebt?

Antw. Alzo, dat Christus mij en allen gelovigen tot Zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van dezen drinkbeker te drinken bevolen heeft, en daarbij ook beloofd heeft; eerstelijk dat Zijn lichaam zo zeker voor mij aan het kruis geofferd en gebroken en Zijn bloed voor mij vergoten is, als ik met de ogen zie dat het brood des Heeren mij gebroken en de drinkbeker mij medegedeeld wordt; en ten andere dat Hij Zelf mijn ziel met Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed zo zeker tot het eeuwige leven spijs en laaft, als ik het brood en den drinkbeker des Heeren (als zekere waartekenen des lichaams en bloeds van Christus) uit des dienaars hand ontvang en met den mond geniet.

Vr.76. Wat is dat te zeggen, het gekruisigd lichaam van Christus eten en Zijn vergoten bloed drinken?

Antw. Het is niet alleen met een gelovig hart het ganse lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving der zonden en het eeuwige leven verkrijgen, maar ook daarbenevens door den Heiligen Geest, Die èn in Christus èn in ons woont, alzo met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd worden, dat wij, al is het dat Christus in den hemel is en wij op aarde zijn, nochtans vlees van Zijn vlees en been van Zijn gebeente zijn, en dat wij door één Geest (gelijk de leden van een lichaam door één ziel) eeuwiglijk leven en geregeerd worden.

Vr.77. Waar heeft Christus beloofd dat Hij de gelovigen zo zeker alzo met Zijn lichaam en bloed wil spijzen en laven, als zij van dit gebroken brood eten en van dezen drinkbeker drinken?

Antw. In de insetting des Avondmaals, welke alzo luidt: De Heere Jezus, in den nacht, in welken Hij verraden werd, nam het brood, en als Hij gedankt had, brak Hij het, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook den drinkbeker na het eten des Avondmaals, en zeide: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed; doet dat, zo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als gij dit brood zult eten en dezen drinkbeker zult drinken, zo verkondigt den dood des Heeren, totdat Hij komt; 1 Kor. 11:23-26. Deze toezegging wordt ook herhaald door den heiligen Paulus, waar hij spreekt: De drinkbeker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet een gemeenschap des lichaams van

Christus? Want één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen ééns broods deelachtig zijn; 1 Kor. 10:16-17.

2. Nu volgt het Sacrament van het Heilig Nacht- of Avondmaal, hetwelk zo genoemd wordt, omdat de Heere Jezus Christus dat in de laatste nacht of avond van Zijn leven, voordat Hij ging lijden en sterven, heeft ingesteld. Gevende Zijn gelovigen een maaltijd van gebroken brood en van wijn in de drinkbeker ingestort, tot een gewis Goddelijk onderpand, om hen daarbij (Vraag 75), te vermanen en te verzekeren, dat zij aan Zijn enige offerande aan het kruis volbracht, en aan al Zijn goed gemeenschap hebben. Hetwelk dan in de grond wezenlijk hetzelfde is, als wij gezien hebben, dat hen ook vermaand en verzekerd wordt in het Sacrament van de Doop.

Want het zijn beide Sacramenten van een en hetzelfde genadeverbond en van ene zaligheid, hoewel hun instelling en bediening anders liggen op een verscheiden wijze. In het Heilig Avondmaal moeten dan twee dingen goed in aanmerking genomen worden, te weten *het uitwendige en het inwendige van het Sacrament*.

1. Het uitwendige bestaat hierin, *dat Christus aan alle gelovigen bevolen heeft, tot Zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van deze drinkbeker te drinken*. Hetwelk dan weer (op dezelfde wijze, als wij gezien hebben van de indompeling en besprenging in het Sacrament van de Doop) van ons aangenomen en gehouden moet worden als een kort begrip of afbeeldsel van een volkomen maaltijd, waar een overvloed gevonden wordt, beide van spijs en drank, tot vervulling van de honger en dorst, en alzo tot een volle versterking en verzadiging van het lichaam. Want alleen een weinig brood en wijn zijn daartoe niet genoegzaam, maar daar wordt een volkomen maaltijd toe vereist, welke hier dan in het Avondmaal door het gebroken brood en de drinkbeker alzo verbeeld wordt.
2. Het inwendige van het Sacrament is de gewisse en onbedrieglijke belofte van de Zaligmaker aan al zijn ware gelovigen, van deze twee heerlijke genadeweldaden.
  - A. Eerst, *dat Zijn lichaam zo zeker voor hen aan 't kruis geofferd en gebroken, en Zijn bloed voor hen vergoten zij, als zij met ogen zien, dat het Brood des Heeren voor hen gebroken, en de drinkbeker hun medegedeeld wordt*. Dit wil Hij, dat zij vast aannemen en geloven, en daar geenszins aan twijfelen zullen. Het is toch niet genoeg, het lijden en sterven van de Zaligmaker slechts in 't algemeen met een bloot historisch geloof zo voor waarachtig te houden. Neen, hier moet ook een waar toe-eigenend geloof zijn binnen in het hart, waarmee een ieder gelovige in de kracht van de Heilige Geest die verdiensten van Christus voor zichzelf aanneemt, en die zichzelf oprecht toeëigent, het gewis daarvoor houdende, dat de Heere Jezus Christus, niet alleen voor anderen, maar ook voor hem, geleden heeft, gestorven is, en zijn dierbaar bloed vergoten heeft tot vergeving van zijn zonden, en om hem het eeuwige leven te verwerven. Dit maakt het geloof eerst waarlijk rechtvaardigmakend en zaligmakend te zijn.
  - B. Ten andere, *dat Hij Zelf hun zielen met Zijn gekruist lichaam en vergoten bloed, zo zeker tot het eeuwige leven spijst en laaft, als zij dat brood en de drinkbeker des Heeren, als zekere waartekenen des lichaams en bloeds van Christus uit des dienaars hand ontvangen, en mondeling genieten*. Zodat dit Sacrament de ware gelovigen dan niet slechts onderwijst en verzekert van hun geestelijke gemeenschap aan de dood en aan al de heilrijke verdiensten van de Heere Jezus Christus, tot hun rechtvaardiging en heiliging, gelijk dat ook in het Sacrament van de Doop geschiedt, maar daarnaast ook (dat wel in acht genomen moet worden), van Zijn onderhoudende en versterkende genade, tot hun wasdom en bevestiging in het geestelijke leven, en dat Christus met Zijn verdiensten hiertoe als 't ware de spijs en drank voor hun zielen geworden is, Joh. 6:54-56, ten einde hen inwendig te voeden, te versterken en te verzadigen, door middel van een gedurig gelovig eten en drinken van Hem als zodanig. Dit is het bijzondere van het Sacrament van het Heilig Avondmaal. Het vermaant en verzegelt de gelovigen, dat diezelfde

Zoon Gods, met Wien en met Wiens verdiensten en weldaden zij allen tezamen door het geloof een ware gemeenschap hebben tot rechtvaardigheid en heiligmaking, hun zielen ook in dit hun geestelijk geloofs- en genadeleven tot zaligheid onderhoudt en steeds versterkt, en zich onderling met hen in de geest des geloofs hoe langer hoe nauwer verenigt, doende alzo aan hen in het geestelijk leven even datzelfde, wat de spijs en drank de mens doen in het lichamenlijk leven, zoals dat uit aanwijzing van de overeenkomsten tussen beide nader zou blijken.

Zodat in het Sacrament van het Heilig Avondmaal een tweërlei eten en drinken plaats heeft: *een uitwendig en een inwendig*. Het ene geschiedt van ons in het uitwendig ontvangen van het Heilig Bondszegel. Het andere geschiedt inwendig en geestelijk, met het gemoed, en wordt (vraag 76) nader verklaard, *dat het beide der gelovige gemeenschap aan Christus en Zijn verdiensten, en hun onderhouding en versterking in dezelve, door de Heilige Geest, betekent en verzegelt*.

1. *Het is niet alleen, met een gelovig hart dat gehele lijden en sterven van Christus aannemen, en daardoor vergeving der zonden en dat eeuwige leven verkrijgen*. Dit is de geestelijke gemeenschap van het ware geloof aan Christus en aan Zijn verdiensten, tot rechtvaardiging en heiliging.

2. *Maar ook daarbenevens door de Heilige Geest, die tezamen in Christus en in ons woont, alzo met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd te worden, en dat wij, al is het dat Christus in de hemel is en wij op de aarde zijn, nochtans vlees van Zijn vlees, en been van Zijn been zijn, en dat wij van een Geest (als leden van een lichaam, van een ziel) eeuwig leven en geregeerd worden*. Dit is de geestelijke versterking en bevestiging van het geloof in die ware gemeenschap van Christus. Want evenals men de lichamenlijke spijs en drank dagelijks gebruikende, niet slechts daarmee nauw verenigd, maar door middel van dezelve ook gevoed en versterkt wordt, alzo gaat het hier ook geestelijk toe. De gelovige, de Heere Jezus Christus en Zijn verdiensten gedurig ontvangende en gelovig gebruikende, door de Heilige Geest, als een geestelijke spijs en drank der ziel, wordt hierdoor dan niet slechts zeer nauw in de geest met Hem verenigd, neen, maar in die geestelijke gemeenschap ook hoe langer hoe meer versterkt en bevestigd, zodat hij zelfs één geest, één vlees en één plant met Christus wordt, en in Hem, als zijn geestelijk Hoofd, dagelijks opwast en leeft, geheel van Hem bestuurd en geregeerd wordt, zoals dit bij een opzettelijke verhandeling omstandiger zou kunnen opengelegd worden. Maar zulks is hier niet nodig als zijnde reeds genoegzaam, zo wij achten, van ons geschiedt in die stuksgewijze voorstelling van de geestelijke geloofswerkzaamheid omtrent de gehele hoofdsom van het Evangelie, vervat in de twaalf artikelen. Welke een ieder slechts aandachtig heeft te overwegen.

En zo blijkt dan nu ook duidelijk genoeg uit deze korte verhandeling, wat eigenlijk de ware aard en natuur van het Heilig Avondmaal is, en hoe dit hoogwaardig, Goddelijk Sacrament de ware gelovigen, beide hun inwendige gemeenschap door het geloof aan Christus en aan al Zijn verdiensten en weldaden en hun geestelijke versterking en bevestiging in dezelve van Godswege klaarlijk voorstelt en krachtig verzekert. In welk laatste stuk het Sacrament van het Heilig Avondmaal dan van dat van de Heilige Doop bijzonderlijk onderscheiden is, als een Bondszegel, dat zich nog verder uitstrekt dan de Doop. Want die verzegelt ons alleen de grond van onze gemeenschap aan Christus, met deszelfs heerlijke vruchtgevolgen. Maar het Avondmaal verzegelt ons niet slechts die grond, maar ook hetgeen daar verder op gebouwd en verder opgericht wordt, tot versterking en bevestiging van die gemeenschap des geloofs. En hierom komt de Heilige Doop dan ook de jonge kinderen der gelovigen toe, niet minder dan de volwassenen, omdat zij ook in de grond der ware gemeenschap met Christus en Zijn weldaden, zowel als deze, aangenomen worden, door de belofte van Gods Verbond, uit kracht van hetwelk de Heilige Geest dan nu het geloof ook dadelijk in hun harten komt werken, zo en wanneer Hem zulks behaagt.

Maar het Heilig Avondmaal behoort alleen tot de volwassenen, omdat de inwendige versterking en bevestiging van de gemeenschap des geloofs aan Christus en al Zijn weldaden, op een bijzondere wijze hunlieden alleen eigen zijn, en van de jonge kinderen vanwege hun zwakheid, in die staat nog niet bekwamelijk door de Goddelijke genade kunnen ontvangen en genoten worden. Maar zodra als zij met de wasdom van hun jaren daar maar enigszins vatbaar en geschikt voor zullen geworden zijn, moeten zij in Gods ingestelde weg dan ook aanstonds tot het ontvangen van het Heilig Avondmaal het Sacrament der versterking bereid worden.

Voorzeker, wij zullen deze Goddelijke zaken nimmermeer recht tot zaligheid kunnen verstaan, of daar een geestelijk gebruik van kunnen maken, indien wij deze onderscheidingen uit de gronden van de zuivere Evangelieleer niet behoorlijk in acht nemen. Want wij kunnen van de heilige Sacramenten nooit meer geestelijke nuttigheid bekomen, door Gods genade, dan als wij daar een recht geestelijk en gelovig verstand van hebben, en als wij dezelve met een oprechte gelovige toe-eigening voor ons eigen gemoed steeds wel gebruiken. En hiertoe hebben de Sacramenten zo geen breedvoerige verhandeling nodig voor degenen, die anders in de gronden van de heilige Christenleer uit het Evangelie enigszins wel zijn onderwezen, en die dezelve geestelijk geloven. Want de Sacramenten zijn toch enkel tekenen tot verklaring, en zegelen tot bevestiging van diezelfde leer, die reeds recht verstaan en geloofd wordt, en God heeft ons die dierbare middelen daartoe geschonken, om beide onze inwendige kennis en vertrouwen, en dus ons gehele geloof van de leer van de Evangelische beloften in Christus door dezelve, in de kracht van de Heilige Geest, genadiglijk te hulp te komen en te versterken. Voor onze kennis dienen zij als tekenen of figuren, en voor ons vertrouwen als zegelen of onderpanden. Dienvolgens behoort de leer van het geloof en van het Heilig Evangelie eerst goed verklaard te worden. Maar die leer geopend zijnde, hebben de Sacramenten dan geen brede verhandeling meer nodig, aangezien het licht van de Evangeliewaarheid, daar nu helder op afstralende, genoeg in staat is om de zuivere aard, gebruik, vrucht en gehele aangelegenheid aanstonds duidelijk te ontdekken.

Hetgeen wij hier gezegd hebben van de leer van het Heilig Avondmaal, rust geheel op de grond van deszelfs Goddelijke instelling door onze Heere Jezus Christus, de Middelaar des Verbonds (Vraag 77). Zie dezelve Matth. 26:26-28, vergelijkt daarmee de beschrijving van de andere Evangelisten, Mark. 14 22-25; Luk. 22:19, 20, en van de Apostel, 1 Kor. 11:23-29. Daar kan van ons op deze instelling van de Zaligmaker nooit te aandachtig gezien en gelet worden, niet alleen omdat de gehele Avondmaalsleer daar wezenlijk op rust, maar omdat ons geloof van dit Sacrament daar onbewegelijk op moet steunen, omdat al het geestelijk voordeel, dat wij van die Goddelijke genade-instelling door middel van ons geloof kunnen bekomen. Want neemt alleen de instelling weg, dan zult gij ook het Sacrament zelf aanstonds wegnemen, dewijl die instelling het Sacrament formeel voor ons stelt en geeft. Alles hangt hier dan ten enenmale aan het waarachtig Goddelijke Woord van onze Heere Jezus Christus, zijnde in de grond geen ander Woord, dan het eigen Woord van het Evangelie, maar nader verklaard en uitgedrukt voor een waar gelovige in een heilig Sacramentele instelling. Evenals ook alle menselijke onderpanden geheel hangen aan, en al hun wezen en kracht enkel bekomen van het uitdrukkelijke woord of belofte, en van de ware mening van hem die ze geeft, ter bekrachtiging van zijn woord en trouw aan anderen, die ze als zodanig van hem aannemen en ontvangen.

Vr. 78. Wordt dan uit brood en wijn het wezenlijk lichaam en bloed van Christus?

Antw. Neen; maar gelijk het water in den Doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt, noch de afwassing der zonden zelve is (waarvan het alleen een Goddelijk waarteken en verzekering is), alzo wordt ook het brood in het Avondmaal niet het lichaam van Christus zelf, hoewel het naar den aard en eigenschap der Sacramenten het lichaam van Christus Jezus genaamd wordt.

Vr.79. Waarom noemt dan Christus het brood Zijn lichaam en den drinkbeker Zijn bloed, of het Nieuwe Testament in Zijn bloed, en Paulus de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus?

Antw. Christus spreekt alzo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmede te leren, dat, gelijk als brood en wijn dit tijdelijk leven onderhouden, alzo ook Zijn gekruisigd lichaam en Zijn vergoten bloed de waarachtige spijs en drank zijn, waardoor onze zielen ten eeuwigen leven gevoed worden; maar veelmeer om ons door deze zichtbare tekenen en panden te verzekeren dat wij zo waarachtig Zijn waar lichaam en bloed door de werking des Heiligen Geestes deelachtig worden, als wij deze heilige waartekenen met de lichamelijke mond tot Zijn gedachtenis ontvangen; en dat al Zijn lijden en gehoorzaamheid zo zeker onze eigene is, als hadden wij zelve in onzen eigen persoon alles geleden en Gode voor onze zonden genoeg gedaan.

Vr.80. Wat onderscheid is er tussen het Avondmaal des Heeren en de paapse Mis?

Antw. Het Avondmaal des Heeren betuigt ons dat wij volkomen vergeving van al onze zonden hebben door de enige offerande van Jezus Christus, die Hij Zelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft, en dat wij door den Heiligen Geest Christus worden ingelijfd, Die nu naar Zijn menselijke natuur niet op de aarde maar in den hemel is, ter rechterhand Gods Zijns Vaders, en daar van ons wil aangebeden zijn. Maar de Mis leert dat de levenden en de doden niet door het lijden van Christus vergeving der zonden hebben, tenzij dat Christus nog dagelijks voor hen van de mispriesters geofferd worde, en dat Christus lichamenlijk onder de gestalte des broods en wijns is, en daarom ook daarin moet aangebeden worden. En alzo is de Mis in den grond anders niet, dan een verloochening der enige offerande en des lijdens van Jezus Christus, en een vervloekte afgoderij.

Vr.81. Voor wie is het Avondmaal des Heeren ingesteld?

Antw. Voor degenen, die zichzelf vanwege hun zonden mishagen, en nochtans vertrouwen, dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid met Zijn lijden en sterven bedekt is; die ook begeren hoe langer hoe meer hun geloof te sterken en hun leven te beteren. Maar de hypocrieten en die zich niet met waren harte tot God bekeren, die eten en drinken zichzelf een oordeel.

Vr.82. Zal men ook diegenen tot dit Avondmaal laten komen, die zich met hun belijdenis en hun leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen?

Antw. Neen; want alzo wordt het verbond Gods ontheilgd, en Zijn toorn over de ganse gemeente verwekt. Daarom is de Christelijke Kerk schuldig, naar de ordening van Christus en Zijn apostelen, zulken, totdat zij betering huns levens bewijzen, door de sleutelen des hemelrijks uit te sluiten.

Dat uit dezelfde geest van de Antichrist, - die de zuivere leer van de Heilige Doop, ja de gehele waarheid van het Evangelie, zo verschrikkelijk vervalst en bedorven heeft, dit ook heeft in 't werk gesteld tegen de ware Avondmaalsleer - ook een allergruwelijkst monster van Transsubstantiatie of Wezensverandering, en nog een ander heilloos Misoffer voortkomt, zal ons zozeer niet verwonderen, indien wij slechts de grond van de Antichristelijke dwaalleer enigszins recht kunnen inzien, als welke toch niet anders is dan een zeer vuil en grof gesponnen Pelagianisme.

Hij kan zien: 1. hoe de zuivere leer van het Avondmaal (Vraag 78, 79), wordt bevestigd en verdedigd tegen die ongerijmde leer van de Transsubstantiatie, welke zo een groot verval en droevig verderf in het Christendom veroorzaakt heeft. En verder: 2. hoe zulks ook geschiedt (Vraag 80), tegen die Godslasterlijke leer van de Misoffers. Maar, waar wij ons hier al weer niet zullen inlaten. Alleen zeggen wij, dat de Catechismus de rechte Avondmaalsleer, zoals die kort van ons geopend is, in zijn nadere bevestiging en verdediging ook nog nader gaat verklaren, en dat een ieder die deze zaken met behoorlijke aandacht overweegt, dan duidelijk genoeg zal bemerken, dat het Heilig Avondmaal (gelijk ook de Heilige Doop) in de grond niets anders is, dan een onbedrieglijk, Goddelijk waarteken en

zegel, gehangen aan de Evangelische geloofs- en rechtvaardigmakingsleer, welke te voren van ons verhandeld is, ten einde ons geloof van dezelve daardoor, in des Geestes kracht, alleszins te versterken.

Want dat het Heilig Avondmaal enkel ingesteld is voor de ware gelovigen tot versterking van hun geloof wordt verder ook geleerd (Vraag 81), waar ons de noodzakelijke vereisten of hoedanigheden voorgesteld worden van degenen, die hetzelfde door Gods genade hiertoe recht gebruiken zullen. Welke hoedanigheden geen andere zijn dan de drie voornamste eigenschappen van het ware genadeleven: *de boete, het geloof en de bekering*.

1. De ware zielsboetvaardigheid bestaat hierin, *dat wij onszelf vanwege onze zonden mishagen*. Dit enkel woord beschrijft ons de oprechte boete en vernedering over de zonden, zoals die van ons in het tweede hoofdstuk omstandig is verhandeld.
2. Het ware geloof, *waardoor wij nochtans vertrouwen, dat dezelve onze zonden ons om Christus wil vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid met Zijn lijden en sterven bedekt is*. Dit is dat eigenlijk wezen van het zaligmakende geloof, of dat zeker vertrouwen van de vergeving der zonden, hetwelk alle Pelagiaans gezinden zonder onderscheid volgens de gronden van hun valse leer noodzakelijk moeten verwerpen, en dat zij ook op hun wijze enkel brengen tot het welwezen of tot een heilzaam vruchtgevolg van het geloof. Want het gehele Pelagianisme valt terstond in zijn grond en samenstelling volkomen omver, zodra het waarachtig *wezen van het geloof*, volgens de Gereformeerde leer (reeds te voren van ons verhandeld), slechts gesteld wordt te bestaan in het zekere en hartgrondige vertrouwen van de vergeving der zonden, hetgeen enkel rust op de Goddelijke belofte in Christus door het Evangelie, gelijk zulks, zo de Heere wil, 't eniger tijd nader van ons verhandeld en in het licht gesteld zal worden.
3. De waarachtige bekering of heiligmaking *welke daarin gelegen is, dat wij ook begeren, hoe langer hoe meer ons geloof te sterken en ons leven te beteren*. Deze leer zal van ons, met de Goddelijke bijstand, in ons vierde of laatste hoofdstuk nader geopend worden. Waarom wij ons hier daarmee niet zullen ophouden.

Deze zijn dan de drie noodzakelijke vereisten in al degenen, die het Sacrament van het Heilig Avondmaal door Gods genade met vrucht voor hun zielen ontvangen zouden. Men vindt deze daarom in ons Avondmaalsformulier ook in dezer voege voorgesteld als gronden van ieders gemoedsbeproeving, zonder welke plicht behoorlijk in 't werk te stellen, naar des Apostels vermaning, 1 Kor. 11:28, niemand mag verwachten, dat hij dit Heilig Sacrament tot deszelfs voorgestelde doel recht zal kunnen gebruiken. *Want de hypocrieten, en die zich niet met waren harte tot God bekeren, eten en drinken zichzelf een oordeel*, gelijk de Apostel leert, 1 Kor. 11:27, 29. Waarom dan ook al degenen, die zich (Vraag 82) met hun bekentenis en leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen, tot het ontvangen van dit Heilig Bondszeegel van ons geenszins moeten toegelaten, maar daar van geweerd worden door de sleutelen des Hemelrijks, totdat zij betering van hun leven bewijzen, aangezien anders zeker Gods Verbond ontheilgd, en Zijn toorn over de gehele Gemeente verwekt moet worden. Dit zij hier genoeg tot opening van de Heilige Avondmaalsleer.

En zo verstaan wij nu, welke de geordineerde middelen van het Evangelie zijn, die door de Heilige Geest naast het Goddelijk Woord of Evangelie zelf gebruikt worden tot versterking van het zwakke geloof van de Christenen. De Geest komt hen steeds opwekken, verlichten, besturen en heiligen tot een recht gelovige gebruikmaking van die Goddelijke Bondszegels, en daardoor versterkt Hij dan ook hun geloof. Indien er nog in genen dele enig recht gelovig gebruikmaking is, door de Heilige Geest, van deze dierbare genade-weldaden, daar kan dan, in Gods geordineerde weg ook geen ware geloofsversterking vallen. Men moet wanneer men ziek is, de geordineerde medicijnen gebruiken, om gezond te worden, en niemand mag verwachten, die de middelen wil verzuimen, dat hij door wonderen zal geholpen worden. Er is dan niets noodzakelijker, dan dat de zwakgelovige Christenen het daar geheel steeds op toeleggen, door de Goddelijke genade, om naast het Heilig Evangelie ook

een recht gebruik te maken van de ingestelde tekenen en zegelen van het Evangelie, en dat zij dan voorts in stille ootmoedigheid op de Heere alsoo leren wachten, die weldra kan komen, als het tijd is geworden, om aan de allerellendigste zielen Zijn dierbare belofte te vervullen; *de Heere is goed dengenen die Hem verwachten, der ziele die Hem zoekt*, Klaagl. 3 :25. En indien Hij goedvindt te vertoeven, dan moesten zij maar trachten de Heere lankmoedig te verbeiden, en te ernstiger aan te houden in het rechte gebruik van deze heilige middelen, gedenken veel aan dat Woord van de Messias: *Ik heb den Heere lang verwacht, en Hij heeft Zich tot mij geneigd, en mijn geroep gehoord*, Ps. 40:2.

Onderscheid tussen geveinsden en waargelovigen

Hoewel nu de geveinsden en tijdgelovigen (om van deze hier ten besluite ook weer iets aan te merken) op hun wijze ook zullen arbeiden tot versterking van hun zwakke waangeloof, en hoewel zij daartoe hun gebruik ook zullen maken van de Heilige Sacramenten, als de geordineerde middelen van de Heilige Geest, is toch het onderscheid tussen de ware gelovigen in alle manier zeer groot, en kan ook veeltijds wel genoeg bespeurd worden, waar slechts de Heere licht wil geven, om het van nabij in acht te nemen, uit hetgeen zich daarvan naar buiten in de mensen zal openbaren.

1. De zwakheid van het waangeloof ontstaat bijzonder uit het overtuigend licht van de consciëntie, hetwelk behoorde in acht genomen en plaats gegeven te worden. Dat licht, een algemene gave van de Geest zijnde, komt, om het waangeloof te ontdekken, te bestraffen en ten onder te brengen. En hiertoe veroorzaakt het ook enige ontwakingen en schuddingen in de gemoederen van de mensen, welke, indien zij wel ontvangen en aangelegd werden, door Gods genade, hen dan ook zeker tot verdere ontdekking en overtuiging zouden brengen. Echter staan de ellendige geveinsden dezelve, in hun rampzalige blindheid en bedrog, alleszins tegen, en arbeiden alleen om dat ontdekkend licht binnen in hen geheel uit te blussen, en om hun gemoed gerust te stellen en te pleisteren met valse overleggingen, en met aan hun bedrieglijk waangeloof, zo goed zij immer kunnen, onverzettelijk vast te houden, willende alsoo de leugen en de ijdelheid erfelijk bezitten, waarin toch niets is dat nut doet, Jerem. 16:19. En hierin heeft de Satan met zijn inwendige listen door zijn verleidende werktuigen dan ook zeer kunstig de hand, om die ongelukkige zielen in zijn helse toverstrik gevangen te houden, en deerlijk om te leiden.

Maar de zwakheid van het ware geloof ontstaat meest uit de duisterheid van het gemoed en uit de bestrijdingen van de Satan en van het zondige vlees, gelijk wij gezien hebben, aan welke daarom geen plaats gegeven, maar waartegen, in de kracht van de Goddelijke genade, altijd ernstig gestreden moet worden. Voorzeker, dit onderscheid is zeer groot en allerwezenlijkst.

2. De zwakheid van het waangeloof mag enige lichte bekommernissen en verlegenheden in het gemoed van de geveinsden brengen, maar, zij zal hun zo zwaar, zo diep, zo smartelijk en hartgrondig niet tot een last zijn, en hun zo bang niet drukken, als de zwakheid van het ware geloof van God oprechte kinderen wel zal doen. Deze gaan daar dikwijls zeer bedrukt onder treuren, en indien zij anders maar niet leven in een zeer dodige en vervallen toestand, zal hun droefheid ordinair ook zeer gevoelig en bestendig zijn. O! Hoe zuchten en schreien de ware vromen dan wel met die vader van het kind, Mark. 9:24, over de zwakheid van hun geloof! Hoe beroerd en rusteloos zijn zij dan niet wel! Niets in de wereld is machtig om hun benauwde geest nu te verkwikken of tevreden te stellen; want zij missen toch hun dierbaarste en zaligste leven, en alle wellust en vreugde van hun zielen. Daarom zullen zij zeker ook niet ophouden met treuren, voordat zij van de Heere genadiglijk gered en geholpen zullen zijn. Met hoe vele heilige voorbeelden uit het Woord, en bijzonder uit de Psalmen, zou dit niet wel bevestigd kunnen worden?

Maar zo gaat het niet met de ongelukkige geveinsden en waangelovigen. Deze mogen somtijds te worstelen hebben met benauwde vrez en bekommernissen, als het licht van hun waangeloof met wolken en nevelen bedekt is, en als zij van hun eigen geweten dan ook wel geslagen worden over hun verborgen geveinsdheid. Maar zie, wanneer de Heere ook Zelf die slagen niet aanbindt en verzegelt op hun geest, dan weten zij zichzelf altijd nog te helpen. Het minste licht, dat zij maar ontvangen in enige belofte, op hun wijze, en dat vergezeld is met enige hartstochtelijke aandoeningen en bewegingen, is aanstonds genoeg in staat, om al hun duistere vrez en bekommernissen op te klaren, en hen dan weldra weer in de ruimte stellen. Want lichte wonden worden. ordinair ook licht genezen. Als God het maar belieft toe te laten, dan heeft de Satan doorgaans niet veel werk, om het zwakke waangeloof te versterken. Hij heeft daar meer dan duizend bedrieglijke middelen toe gereed. Maar het is en blijft altijd maar een ijdel pleisterwerk, dat licht afvalt, en ook weldra weer aangestreeken wordt.

3. Ook gaat de zwakheid van het waangeloof nooit vergezeld met een recht gezicht en gevoelen van schuld. De ware zwakgelovigen, als zij van de Heilige Geest verlicht worden, bekomen dan een waarachtige overtuiging in hun zielen, dat hun zwakgelovigheid hun grote zonde en schuld voor God is, omdat zij Hem, de waarachtige en almachtige Heere, op Zijn allerheiligst Woord en belofte niet geloven, en zichzelf met al hun noden en ellenden niet oprecht gelovig aan Hem overgeven, en op Zijn onwankelbare genade in Christus, zich niet geheel verlaten. Hiervan dragen zij dan een levendige indruk en een zeer smartelijk gevoelen. O! al hadden zij nu geen andere zonde, dan enkel maar dat snood aanklevend ongelooft dat nog zo sterk en geweldig binnen in hen is, waardoor zij de heilige en waarachtige Vader tot een leugenaar maken, dewijl zij niet geloven het getuigenis, dat Hij getuigt van Zijn Zoon, dat Hij ons het eeuwige leven gegeven heeft, en dat dit leven is in Zijn Zoon, 1 Joh. 5:10, 11; zo moeten zij toch bekennen dat zij enkel om dit hun gruwelijk ongelooft geheel walgelijk en verdoemelijk zijn voor de Heere. Zij zullen er zich dan ook over schamen, en zichzelf verfoeien, en het als hun grootste zonden belijden en betreuren, niet rustende, voordat zij daarover verzoening gevonden hebben in Christus bloed.

Maar zo handelt een geveinsde niet, die bewerkt zijn ongelooft doorgaans meer als zijn zwakheid, dan wel als zijn schuld. Het is er verre vandaan, dat zij die zonde in hare gruwelijke en verdoemelijke natuur ooit recht zouden hebben leren kennen, en dat zij er, gelijk de ware gelovigen, voor God met zulk een hartgrondig berouw over vernederd zouden worden. Wie al zulks van enige waangelovige mocht verwachten, zou dan eveneens handelen als iemand, die vijgen wilde lezen van doornen, en een druif snijden van bramen, Luk. 6:44.

4. Daarnaast is er bij de zwakheid van het waangeloof ook geen zuiver gevoelen van geestelijke onmacht om te geloven, zoals die gevonden wordt bij de ware zwakgelovigen. De Heilige Geest leert de arme kinderen van God bevindelijk gewaar worden, dat zij van zichzelf, zonder de Heere, dodelijk onmachtig zijn iets te kunnen doen, om hun zwakke geloof op te richten of te sterken. O! zij liggen er zo diep ellendig en zo vast onder gebonden, evenals degenen, die in een donkere kerker geboeid zitten met ijzeren ketenen, waarin zij zich nauwelijks verroeren of bewegen kunnen. Dit leren die treurige en benauwde zielen allengskens door de genade, en zelfs ook door middel van haar ellenden (dat is in haar duistere, vijandige en werkheilig vlees), anders niet dan enkel ongelovigheid woont. Zij worden dan levendig overtuigd, dat het alleen des Geestes kracht is, door welke zij kunnen geloven en zij haar geloof versterkt krijgen in Gods geordineerde weg. Dit doet haar dan ook, als ellendigen en onmachtigen, hartgrondig tot de Heere roepen: O, Heere! *vermeerder ons het geloof*, Luk. 17:5, *kom onze ongelovigheid te hulp*, Mark. 9:24, *en trek ons, wij zullen U nalopen*, Hoogl. 1:4. Geef ons het geloof, dat Gij ons beloofd hebt, dan zullen wij geloven. Dit is het eerste, hetwelk zij doen zullen, als zij haar onmacht om te geloven nu levendig gevoelen, en daar over waarlijk zijn vernederd geworden, dat zij ook om het minste aasje oprecht geloof dan ootmoedig naar de Heere zullen uitzien, en wachten met verlangen op de hulp van Zijn Geest,

onder een ernstig gebruik van de geordineerde middelen. Maar zo doen de ongelukkige waangelovigen niet, die gevoelen nooit hun dodelijke onmacht tot het geloof, en zijn daar ook nimmer recht verlegen en smartelijk gewond over bij zichzelf, maar zij zullen altijd nog blijven wurmen en woelen in hun eigen kracht, om hun waangelooft te versterken en overeind te houden, zo veel zij immer kunnen. Nooit zullen zij geheel uitgaan uit zich zelf, en van alle ijdele toevluchten buiten de Heere waarlijk afzien, om nu maar alleen van Hem, door Zijn Geest, hun hulp te zoeken. Want als een waangelovige dit slechts oprecht geestelijk alzo kon doen, dan zou ook de daad van het geloof zelf hem terstond een waar gelovige doen worden.

5. Eindelijk de zwakheid van het waangelooft oefent zich ook niet in een recht ernstig en gelovig gebruik van de Heilige Sacramenten, als geloofsversterkende middelen door de Geest ingesteld. Wanneer de Heere voornemens is, om de zegelen van Zijn Verbond krachtadig te zegenen aan de zielen van Zijn kinderen tot hun geestelijke versterking, dan zal Hij hen ook opwekken, om die zeer hoog te achten, en om zeer ernstig en teder te zijn in het gebruik van dezelve, gelijk een zieke zorgvuldig is in het recht gebruiken van de medicijnen, die hem tot genezing kunnen strekken. Waarlijk, hoe meer Gods kinderen gebukt gaan onder de drukkende last van hun zwakgelovigheid, hoe meer zij naar de geestelijke versterking van de genade dan ook noodzakelijk zullen verlangen, en dan zullen hun de Heilige Sacramenten ook zeer waardig en dierbaar voorkomen, als die weten, welke Goddelijke middelen het zijn, en hoedanige heerlijke vertroosting de Heilige Geest machtig is daardoor binnen in het gemoed te werken. En dit zal hen dan ook zeer zorgvuldig doen handelen omtrent het gelovig en recht gebruik. Maar geheel anders is het met de geveinsde waangelovigen. Deze zullen doorgaans meer of min los handelen met de Sacramenten, en zich lichtelijk tevreden stellen met een sleurachtig gebruik van dezelve. Immers hoedanig hun gebruik van die Heilige Bondssegels ook zijn mocht, zo zal het toch nooit recht teder, omzichtig, hartgrondig en geestelijk liggen, gelijk dat van de oprecht gelovigen. Zij zijn altijd genegen, om met dezelve meer als tekenen, dan wel als zegelen van Gods Verbond te handelen, en zij hebben meer op met het licht of de beschouwende kennis (hoedanig er van het gebruik van de Sacramenten afstraalt op het verstand, met enige aangename gemoedsbeweging), dan wel met derzelver Goddelijke versterkende en verzegelende genadekracht binnen in het hart. Hetwelk daaruit ontstaat, omdat zij met hun ongeloof in de grond nooit recht belast en verlegen zijn, en daarom ook niet van harte begeren, om daarvan, door de Goddelijke genade verlost te worden. Het waangelooft is van een licht maaksel, en zweeft meer boven in de hersenen, dan beneden in het hart, en daarom is het ook weldra genoeg versterkt door een licht beschouwend gebruik van de Sacramenten. Maar het oprecht geloof heeft een vaste en diepe zitplaats omlaag in het gemoed, en daarom moet er ook noodzakelijk een doordringende geestelijke kracht van het Sacrament zijn, om deszelfs zwakheid waarlijk te genezen. Dit is hier dan weer het gewichtige onderscheid tussen de ware gelovigen en de waangelovigen.